

Nyelvtan-helyesírás gyakorló óra a 2. osztályban

A nyelvtan-helyesírás legfontosabb feladatai: „...meg kell ismertetni a helyes beszéd és helyesírás legfőbb szabályszerűségeit.

Tudatos, fokozatos, tervszerűen ismétlődő és rendszeresen ellenőrzött gyakorlati alkalmazás útján biztosítani kell ezeknek az ismereteknek nyelvi jártassággá alakulását a helyesírás és az élő beszéd vonatkozásában.”

A folyékony olvasás kialakításánál komoly nehézséget okozott a tanulóknak azoknak a szavaknak a kiolvasása, amelyeket másképp kell kimondani és másképp kell leírni. Osztályomban több olyan hátrányos helyzetű tanuló van, aki otthon pongyola kifejezéseket, helytelenül kiejtett szavakat, pontatlanul megfogalmazott mondatokat hall. Így beszéd- és olvasáskészségük fejlesztése érdekében sok feladatom volt a Más-képp halljuk, másképp írjuk témakör tanításánál.

A tárgykör keretében gyakorlati tájékozottságot kell kialakítani a fontosabb kiejtéstől eltérő hangkapcsolatok jelölésében. Óráimon minden kevés szóanyaggal dolgoztam, de a kiemelt szavak olvasását és helyesírását sok érdekes feladattal próbáltam gyakoroltatni. Így volt idő arra, hogy rögződjön a helyes leírás és kiejtés.

A tanultak ellenőrzésére, az elsajátítás fokának lemérésére íratott felmérés általános és egyéni hibáinak kiemelésével, valamint hasonló típusú szavak elemzésével próbáltam a következőkben ismertetett órán a hibákat javíttatni.

Osztály: 2.

Tantárgy: Nyelvtan-helyesírás.

Témakör: Másképp halljuk, másképp írjuk.

A tanítás anyaga: A fontosabb kiejtéstől eltérő hangkapcsolatok.

A tanítás célja és feladata:

a) A kiejtéstől eltérő hangkapcsolatok olvasásának és helyesírásának gyakorlása.

Mondatalkotási gyakorlattal a fogalmazás tanításának előkészítése.

b) Mindig kisdoboshoz méltóan viselkedj!

Szemléltetés: Táblái írás, feladatlap, a tanulók füzeté, betűkártyák, magnetofon, diaposzítív.

VÁZLAT

1. A témazáró felmérés értékelése:

a) Globális értékelés-típushibák kiemelése, javíttatása.

b) Egyéni értékelés:

a) Hibátlanul dolgozó és munkájukban fejlődést mutató tanulók megdicsé-
rése, sok hibával dolgozó tanulók pontosabb munkára ösztönzése.

b) Tanácsok a további munkavégzéshez: Mindig olvasd át amit leírtál, így
kevesebb lesz a figyelmetlenségből adódó ékezethiba!

Több hibát elkerülhetsz, ha magadban szótagolsz írás közben.

c) A füzetek külalakja.

2. Célkitűzés: Ahhoz, hogy mindenki hibátlanul le tudja írni azokat a szavakat, amelyeket másképp írunk és másképp mondunk, gyakorolnunk kell még.

3. A kiejtéstől eltérő hangkapcsolatok helyesírásának gyakorlása:

a) Táblára felírt szavak kiolvasásának gyakorlása, helyesírásának megbeszélése.
Szótő és toldalék jelölése.

Ejtsd! Írd!

kenj
adj
énekelj
szakadt
látja
barátság

Olvassuk el a szavakat! Miféle hasonlóságot vettetek észre? A szavak egyenkénti vizsgálata: Mondd ki a szót! Miféle hangot mondtál a végén (ill. közepén)? Hogyan írjuk le a szót? Miért? Jelöld is a szótöt és a toldalékot! (A szótöt aláhúzással, a toldalékot bekarikázással jelöljük.) Mondd ki a szót újra!

A kenj, énekelj, szakadt, barátság szavak mondatba foglaltatása.

b) Táblára írt szövegből szavak kiemelése, az olvasás gyakorlása:

A folyosón ne szaladj,
ne kiabálj! Mindig ü-
gyelj az osztály rendjére!
Segíts társaidnak a ta-
nulásban!

A szöveg meghallgatása magnetofonról, közben a táblai szöveg figyelmes, néma olvasása.

Húzzátok alá azokat a szavakat, amelyeket másképp hallottatok mint leírva láttátok!

Mi segít a szavak leírásában?

Szavanként olvasás, szótő és toldalék keresése, rendjére szó szótagolása is.

A szöveg magnetofonra olvastatása egy tanulóval.

Törekedj arra, hogy minden szót hibátlanul ejts ki! Visszahallgatás.

Feladat: Figyeljétek meg, helyesen olvasta-e társatok a szavakat!

c) Az előző feladatban aláhúzott szavak lemásolása.

d) Hiányos szavak kiegészítése:

sze . . . ünk, épi . . . ük, segi . . . ég,
dalo . . . atok, szomszé . . . ág,
köszö . . . ük, sze . . . e, a . . . a

A szavak elolvasatása.

e) Látó-halló tollbamondás: (Az előző feladatból kiemelt szavak.)

építjük, segítség, köszönjük, adta

Önellenőrzés kistábláról – összehasonlítással.

f) Differenciált munka:

„A” csoport: Jó helyesírók: Feladatlap 35. old. 2. 3.

2. feladat: Pótold a hiányzó betűket!

Rajz segít a feladat megoldásában.

kalapá _____ al zöl _____ ég söté _____ ég

3. feladat: Írd le, mit csinálnak a gyerekek, ha ezt mondja a tanító néni:

Fordítsátok!

Fordítják.

Nyújtsátok!

Tartsátok!

Tisztítsátok!

A tanulók a feladatokat önállóan olvassák el.

„B” csoport: Gyenge helyesírók: Feladatlap 35. old. 1.

Feladat: Szótó és toldalék elválasztása álló egyenessel.

A feladatot közös megbeszélés után végzik.

Önellenőrzés: „A” csoport: Tábláról önálló összehasonlítással.

„B” csoport: Felolvasással, tanítói segítséggel.

g) Fogalmazási előgyakorlat: diakép alapján:

Várható mondatok: Ernő a Balaton partján nyaral. Homokvárat épít. Tamas labdázik, sokan a kellemes vizet élvezik. Mindenki jól érzi magát ezen a szép helyen.

A rövid mondatok bővítése kérdések segítségével.

h) Emlékezetből írás:

Ernő sápadt fiú. A Balatonhoz küldték nyaralni.

A mondatok elolvasása, tartalmi és helyesírási megbeszélése. Önellenőrzés-összehasonlítással.

i) Hogyan írnád? Játékos feladat.

Kimondom a szót, emeld fel azt a betűkártyát, amellyel a szót leírnád!
öccse, kiszaladt, gyújts, énekelj, készíts, szedjed, bánja, dinnye, meggyes, hattyú, botja.

4. Értékelés: Eredményesség, aktivitás és magaviselet alapján.

Órámon a tanulókat úgy próbáltam motiválni, hogy belső szükséglet legyen számukra az anyaggal való foglalkozás. Tudásuk kiegészítésének szükségességét próbáltam megláttatni a felmérések eredményeinek, hibáinak feltárásával, a javításra váró helyesírási hibák közös megkeresésével. Így eleven problémákból indultunk ki. A gyengébb tanulók számára is biztosítottam a javítás lehetőségét, belátták a tanulók a gyakorlás fontosságát. Az órai aktivitás jelentős része belső késztetésből nyerte lendületét. E lendület fenntartásában nagy szerepe volt a gyakorlati módok változatosságának. A szavak összehasonlítása (3. a feladat), elemzés szóban (3. a feladat), írásban (3. f. feladat „B” csop.), válogató másolás (3. c. feladat), magnetofonról szöveg meghallgatása, a szöveg magnóra olvasása (3. b. feladat), látó-halló tollbamondás (3. e. feladat, emlékezetből írás (3. h. feladat), a képességeknek megfelelően differenciált osztálymunka (3. f. feladat), játékos gyakorlás (3. i. feladat) mind az érdeklődés fenntartása és az eredményes gyakorlás érdekében történik.

A fokozatosság elve és a változatosság érvényesült a közös, csoportos és individualizált tanulói tevékenységek váltakozásában, az írott és nyomtatott betűvel leírt szövegek felhasználásában. Először csak szavakat vizsgáltunk, majd mondatokban kellett hasonlókat keresni, a tanultakat mondat leírása közben alkalmazni, s itt már több dologra kellett figyelni. Befejezésül csak hallott, de leírva nem látott szóról kellett eldönteni, hogyan kell írni.

Közvetlen érdeklődést tudtam biztosítani a cselekedtető eljárásokkal (pl.: hiányos szavak kiegészítése, szótó és toldalék jelölése a táblánál, betűkártyák felemelésével a helyesírás eldöntése, önálló jelölések és írások a füzetbe, feladatlapra.

A diákép témája a gyermekekhez közelálló, a közeledő nyári évszakhhoz kapcsolódik.

Mindig jobb és jobb munkára készítet az a tanító-tanuló viszony, amelynek egyik fő vonása az ösztönzés. Így nem maradhat el még a kis teljesítmény pozitívumainak kímélése sem. A tanulók igyekeznek tudásuk legjavát nyújtani. Eredményességben önmagukat társaikhoz mérik, próbálják egymást túlszárnyalni. A feladatok elvégzése után az eredmény lemérése, az önellenőrzés lehetővé tette, hogy kialakuljon az egészséges verseny. Sikertől ösztönözni a tanulókat arra, hogy igény szintjüket magasabbra tartásuk teljesítményszintjükénél, mindig próbálják önmagukat is túlszárnyalni. Tehát, aki eddig kevés hibával dolgozott, az hibátlanul írjon, a sok hibával írók pedig – figyelve a kiemelt szavakra – lassan jussanak el a tájékozottság fokára.

A mit? miért? gyakorolunk tudatosításán kívül minden egyes lépésnél szükséges a tanulói munkavégzés tudatosítása. Erre gondoltam akkor, amikor a feladatok elvégzése előtt megjelöltem a legfontosabb feladatokat, megfigyelési szempontokat adtam. Pl.: Vigyázz azoknak a szavaknak az olvasására, amelyeket másképp kell kimondani és leírni! Írás közben is keresd a szótót és a toldalékok!

Az órán gyakorolt kevés szóanyagot a leggyakrabban használt szavak köréből válogattam. Többször előkerültek azok a szavak, amelyeket a felmérésben rosszul írtak. Mindig más feladatokban, más körülmények között kellett a helyes leírásukat alkalmazni. Ilyen szavak pl.: szedte, adta.

A kisiskolás gyermek egyik jellemzője a szemlélethez kötöttség. Ezért annál eredményesebb tanításunk, minél több érzékszervére tudunk hatni. A kiemelt szavakat a tanulók *elolvasták*, magnetofonról, tanítótól, társuktól *hallották*, a táblán a helyes leírást *látták*, színessel jelölték a szótót és a toldalékokat, tehát *cselekedtek*. A kimondott szavakat részeire bontották (analizálták), ismét egyben kimondva szintetizálták, többet közülük mondatba is foglaltak.

A diáképről alkotott pár összefüggő mondattal, annak bővítésével, a szavak mondatba foglalásával a fogalmazás tanítását készítettem elő, fejlesztettem a tanulók

beszédképességét. A kép segített a lényegkiemelés gyakorlásában is. Fejlesztettem az olvasási készséget a szavak és mondatok helyes olvastatásával, a nyár jellemzőinek felelevenítésével kapcsolatot teremtettem a környezetismerettel.

Egész órán ügyeltem arra, hogy sokat szerepeltessem a gyengébb képességű tanulókat. Legtöbbször ők olvastak, hibáikat velük próbáltam javíttatni. Úgy látom, készségfejlesztés szempontjából sokat tudtam tenni értük.

A témakör tanításában a Tanterv és utasítás világosan meghatározza feladatainkat. Ugyanilyen világosan kell látnunk nevelési céljainkat is, amelyek megvalósításához tervszerűség és rendszeresség szükséges. Minden együtt töltött nap tudatos nevelő hatása egy lépést jelent a kitűzött célhoz. Az ismertetett órán sokat tehettem az értelmi nevelés érdekében. A tanulóknak sokszor kellett megfigyelni, s későbbi feladatokban ezt hasznosítani. Az emlékezetből írásnál szükség volt a bevésésre, amelyet érzelmi mozzanatokkal és értelmi kapcsolatok feltárással segítettem. A felidézést könnyítette a gyermek siker iránti reménye. Ehhez biztosságérzetet kellett kapnia a feladat előkészítésének pillanataiban. Itt külön gondolni kellett a gyengébb, esetleg több kudarcot átélt tanulókra, hiszen nekik a siker élménye lendületet ad a további munkához.

A feladatok elvégzéséhez meg kellett találniuk a helyes megoldás útját. A készségek elérésében különböző szinten állnak és így egyeseknek minden esetben, másoknak kevesebbszer kellett végiggondolni ezt a gondolatmenetet. A tanulók egy kis hányadát halk, személynek szóló kérdésekkel kellett irányítani.

A pontos beszéddel, az erre irányuló állandó ösztönzéssel, a füzetben, feladatlapon, táblán végzett feladatok elrendezésével, tisztaságával, a természet szépségéről szóló beszélgetéssel az esztétikum iránti igényt növeltem.

Saját és társaik munkájának ellenőrzése, a hibák jelölése a becsületességre nevelést szolgálta és segített az önértékelés kialakításában. A feladatok pontos megfigyelése alapját képezi a materialista nevelésnek. A példaanyag elemzése, összehasonlítása a lényeg meglátását és a dialektikus vizsgálati mód elsajátítását segítette. Az ok-okozati összefüggések feltárása (nyár, helyes viselkedés), a tudatosság, a szemléletesség, a rendszeresség, a fokozatosság, a közösségi elv érvényesülése és az egyéni bánásmód a nevelési célok megvalósításának szolgálatában is állt.

Bugár Ferencné

Győr, Tanítóképző Intézet

A kosárlabda tanítása a testnevelési órán

Az általános iskolai testnevelésnek egyik szép részterülete a kosárlabda oktatása. E munkában lehetőséget kap a testnevelő tanár a tanulók testi és értelmi képességeinek fejlesztésére. Minden gyerek szereti a labdát. Különösen akkor kedveli, ha már „uralja” ezt a játékszert, az engedelmeskedik akaratának, biztossággal képes használni. Ezt a képességet akkor tudja megszerezni a tanuló, ha a tanár céltudatosan, a fokozatosság elvének megtartásával, az egyszerűbb játékmódon keresztül az összetettebb feladatokra megtanítja, felkészíti őket. A tanulóknak világosan látni kell az egyes labdagyakorlatok célját, és tudni kell azoknak az összekapcsolását.